

ETISKE RETNINGSLINJER FOR TILSETTE OG FOLKEVALDE I BØMLO KOMMUNE

Vedteke i Kommunestyret 14.06.2010 – sak PS 51/10

INNHALD .....**Etikkgrunnlaget**

Etiske retningslinjer for folkevalde og tilsette i Bømlo kommune

- Openheit .....
- Ærlegdom .....
- Lojalitet .....
- Habilitet og roller .....

Åtferd og handling

- Kritikkverdige tilhøve skal rettast opp.....
- Ytringsfridom .....
- Fortrulege opplysningar/informasjon .....
- Mobbing og diskriminering.....
- Gåver og andre fordelar .....
- Anna arbeid .....
- Privat bruk av kommunen sitt utstyr .....
- **Varslingsplakaten** for tilsette i Bømlo kommune .....
- Varslinga si form .....
- Fortruleg og anonym .....
- **Arbeidsmiljølova** om varsling.....
- **Grunnloven § 100: Ytringsfrihet bør finde Sted** .....
- **Kjelder** .....

ETIKKGRUNNLAGET

Bømlo kommune er ansvarleg for grunnleggjande velferdstenester og forvaltar store ressursar på vegne av innbyggjarane. Kommunen har stor makt som forvaltar av ei rad lover og forskrifter. Det er viktig at gjeremåla til folkevalde og tilsette gjenspeglar høg etisk standard. Innbyggjarane sin tillit er ein føresetnad for lokaldemokratiet.

Dei etiske retningslinjene omtalar verdiar, prinsipp og retning for høg etisk praksis. Varsling gjer det mogleg å rette opp kritikkverdige tilhøve.

Folkevalde og tilsette har eit sjølvstendig ansvar for at eigne handlingar er i samsvar med dei etiske retningslinjene. Folkevalgte og leiarar er rollemodellar, og skal leggje til rette for ein kultur der etisk tenkning er ein dagleg handling.

Leiarar skal sørge for at medarbeidarar er kjent med , og lever etter kommunen sine etiske retningslinjer. Etikkgrunnlaget og varslingsplakaten er dei del av dei etiske retningslinjene.

Openheit

Openheit skal vera grunnleggjande i alle ledd i Bømlo kommune. Sjølv om informasjon/opplysningar kan haldast unna det offentlege, er det ikkje dermed sagt at dei skal haldast skjult.

Innbyggjarane sin kontroll med forvaltninga føreset at ålmenta også får kjennskap til kritikkverdige tilhøve.

I ein open kultur skal leiinga leggje til rette for at alle tilsette har innsyn i og skjønar dei vegval som vert gjort. Ulike syn og kritikk vert høyrte, vurdert og respektert.

Ærlegdom

Ærlegdom vil sei at folkevalde og tilsette opptreer opent, ærleg og rettskaffent i møte med innbyggjarar, brukarar, samarbeidspartnarar og kvarandre. Alle partar skal kjenne at informasjon som kommunen gjev både muntleg og skriftleg, er grunnlagt på korrekte og relevante opplysningar.

Ærlegdom er ein føresetnad for tillit og godt omdøme.

Lojalitet

Folkevalde og tilsette skal rette seg etter lover og retningslinjer som gjeld for Bømlo kommunen si verksemd. Dei skal rette seg lojalt til vedtak og avgjersler, når desse er i samsvar med vedtekne etiske retningslinjer.

Det er ikkje lojalt mot Bømlo kommune å skjule eller å medvirke til å skjule kritikkverdige tilhøve.

HABILITET OG ROLLER

Folkevalde og tilsette skal opptre upartisk og praktisere likehandsaming. Kommunen sine interesser og personlege interesser må ikkje blandast.

Den einskilde har sjølv ansvar for å opplyse om eigen habilitet og å tre til side når saka krev det. Dobbeltroller og kombinasjon av roller som kan føre til interessekonflikter eller påstander/mistanke om det, må unngåast.

Kommunen sine folkevalde og tilsette i sentrale leiar- og administrative stillingar skal registrere seg med aktuell informasjon i " Styrevervregisteret " til KS. Registrering og oppdatering skal skje ein gong i året. Rådmannen har ansvaret for registrering og oppfølging. Registreringa skal vera offentleg tilgjenge.

Det er ikkje ynskjeleg at kommunen si overordna administrative leiing deltek i aktivt partipolitisk verksemd i Bømlo kommune.

Kritikkverdige tilhøve skal rettast opp

Varsling er å formidle vidare opplysningar om kritikkverdige tilhøve til nokon som sjølv kan bidra til at tilhøva vert retta opp. Kritikkverdige tilhøve kan vera brot på lover eller retningslinjer, uforsvarleg sakshandsaming eller handsaming av klienter, mobbing og diskriminering, eller anna kritikkverdig tilhøve.

Tilsette i Bømlo kommune skal kjenna at det er ynskjeleg og trygt å sei frå om bekymringar og kritikkverdige tilhøve. Negative sanksjonar mot dei eller den som varslar, er ikkje akseptabelt og strir mot arbeidsmiljølova sin § 2 – 4.

Eitkvart varsel skal medføra plikt til granskning. Den som vert varsla har ansvar for at saka vert fylgt opp. Varslaren skal få tilbakemelding om at saka vert fylgt opp. Dersom dei kritikkverdige tilhøva ikkje vert retta opp, kan det vera ynskjeleg med ekstern varslingsplakat.

Varslaren sin identitet er i utgangspunktet fortruleg. Men varslaren må vera budd på at det kan verta naudsynt å gjera kjent kven det er , i samband med nærare granskning av saka.

Sjå Varslingsplakaten

Ytringsfridom

Alle tilsette har som samfunnsborgarar ytringsfridom, og kan delta i den vanlege samfunnsdebatt.

Ytringsfridom gjev tilsette rett til å uttale seg kritisk til tilhøve som vedkjem verksemda dei er ein del av. Det gjev godt grunnlagt for ein opplyst samfunnsdebatt at tilsette ytrar seg basert på fagleg innsikt.

Arbeidstakaren deltek i samfunnsdebattane på eigne vegne. Kommuneleiinga har rett til å avgjera kven som skal uttala seg på kommunen sin vegne.

Fortrulege opplysningar/informasjon

Alle saksopplysningar skal handsamast etter lov om offentlegheit. Den lovpålagte teiingsplikt skal haldast.

All bruk av personopplysningar skal sikrast slik at einskildpersonar ikkje vert skadelidane. Meldingar om kritikkverdige tilhøve knytt til einskildpersonar som samlast og lagrast elektronisk, er å vurdera som personopplysningar.

Kommunen sine rutinar for varsling skal praktiserast i samsvar med lov om personopplysningar § 11. I tillegg skal rutinar leggjast opp slik at krava til datatryggleik og plikt til sletting vert oppfylt.

Opplysningar som vert motteke i samband med arbeid i kommunen, skal handsamast med respekt og ikkje på noko vis nyttast til personleg vinning.

Mobbing og diskriminering

Bømlo kommune er imot ei kvar form for diskriminering og ventar at tilsette og folkevalde bidreg til å verkeleggjera denne haldninga.

Mobbing av kollegaer skal ikkje skje. Tilsette har ansvar for å gripe inn eller varsle næraste overordna/leiar dersom dei vert kjente med at kollegaer vert mobba på arbeidsplassen.

Når næraste leiar opptreer uakseptabelt, skal saka om mogleg bringast til neste nivå.

Gåver og andre fordelar

Folkevalgte og tilsette skal ikkje utnytte si stilling til å oppnå personlege fordelar eller gåver av ein slik karakter som kan påvirke eller gje grunnlag for å påvirke handlingar, saksførebuing eller vedtak. Gåver av låg verdi, som blomar, vin, konfekt og liknande, vert ikkje omfatta av retningslinjene.

Ved tilbod om gåver og fordelar som har eit omfang som går ut over kommunen sine retningslinjer, skal overordna kontaktast. Slike gåver skal ikkje takast mot, men returnerast avsendar saman med brev som gjer greie for kommunen sine retningslinjer om dette.

Moderate former for gjestfridom og representasjon høyrer med i samarbeidsrelasjonar og utveksling av informasjon. Grad av slik merksemd skal ikkje vera av ein slik karakter at den kan påvirke avgjersprosessar eller kan vekkje mistanke om påverknad.

Reise og opphaldskostnader i fagleg samanheng skal dekkast av kommunen. Unntak frå dette kan berre skje etter særskilt vedtak av rådmannen. Folkevalgte legg slike saker fram for ordførar/formannskap.

Der kommunen sine innkjøps – og rabattordningar ikkje omfamnar alle tilsette, kan ikkje tilsette og folkevalgte ta imot private fordelar på vegne av kommunen.

Anna arbeid

Arbeidsavtalen skal praktiserast. Tilsette kan ikkje utan vidare utføre anna lønna arbeid utanfor kommunen eller etablere privat verksemd av eit omfang som kan gå ut over arbeidsavtalen med kommunen.

Ekstra arbeid utanfor Bømlo kommune skal ikkje føre til at den tilsette kjem i uheldig dobbeltrolle, habilitetsvanskar eller i anna form for konflikt med det arbeidet ein har i kommunen.

Privat bruk av kommunen sitt utstyr

Kommunen sine bilar, tilhengarar, maskinpark m.v skal som hovudregel berre brukast i kommunen si teneste.

Einingsleiar avgjer om utstyret kan lånast ut til tilsette i kommunen til privat bruk. Slik bruk skal under alle omstende ikkje vera til ulempe for arbeidsgjevar. Slik utlån skal registrerast og brukaren står ansvarleg for kostnader og eventuelle skader som følgje av utlånet.

Med privat bruk vert det meint bruk som er i den tilsette si interesse. Kommunal bruk er bruk som er i kommunen si interesse.

Innkjøp – anbod

Bømlo kommune skal i alt innkjøp, herunder utlysning av konkurransar og tildeling av oppdrag, følgja dei til ei kvar tid gjeldande lover, forskrifter og kommunale retningslinjer for offentlege innkjøp, slik at alle kan ha tiltru til at kommunen sine innkjøp skjer på ein samfunnstenleg måte.

VARSLINGSPLAKATEN

For tilsette i Bømlo kommune

Arbeidsmiljølova sin § 2 – 4

” Arbeidstakar har rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten. Arbeidstakers fremgangsmåte ved varslingen skal være forsvarlig. Arbeidstaker har uansett rett til å varsle i samsvar med varslingsplikt eller virksomhetens rutiner for varsling. Det samme gjelder varsling til tilsynsmyndigheter eller andre offentlige myndigheter. Arbeidsgiver har bevisbyrden for at varsling har skjedd i strid med denne bestemmelsen ”

Varsling:

Varsling er å formidla vidare informasjon om kritikkverdige tilhøve til nokon som kan sørge for at tilhøva vert retta opp.

Varsling bidreg til kvalitetssikring av verksemda og til merksemd rundt den etiske åtferd Bømlo kommune ynskjer. Kritikkverdige tilhøve kan vera brot på interne retningslinjer, lovbrøt, uforsvarleg handsaming eller handsaming av klientar, mobbing eller anna uetisk kritikkverdig åtferd.

Korleis kan det varslast?

Varsling skal skje forsvarleg. Med det meiner me at intern varsling som hovudregel skal vera prøvd gjort før eventuell ekstern varsling.

Det vil alltid vera ansvarleg å varsle til:

- Næraste , eventuelt overordna, leiing eller organisasjons / personalavdelinga.
- Tillitsvalgte
- Vernetenesta
- Arbeidsmiljøutvalet
- Intern revisor eller kontrollutvalet
- Ordførar eller andre politikarar
- Offentleg tilsyn og mynde

Varsling gjennom media er forsvarleg når interne varsel ikkje fører fram, eller ikkje framstår som mogleg for varslaren. Saka bør vera av ålmen betydning og ikkje vera av triviell karakter.

Varslinga si form

Varslet kan vera muntleg eller skriftleg. Det vert tilrådd å varsle skriftleg og at den vert formulert sakleg og nøktern.

Når varselet er levert:

1. Leiinga skal følgje opp varselet.
2. Kritikverdige tilhøve skal rettast opp. Varslaren skal ha tilbakemelding innan 14 dagar om korleis varselet vert fylgt opp – eller har blitt fylgt opp.
3. Dersom varselet syner seg å vera grunnlaust, skal varslaren få grundig forklaring og korrigerande opplysningar.
4. Leiinga har ansvar for å ta vare på både varslar og den som eventuelt vert ramma av varslinga.

Forbod mot gjengjelding ved varsling

Arbeidsgjevar kan ikkje reagere på varsling med oppseiing, fråtaking av arbeidsoppgåver, utstøyting eller andre former for negative reaksjonar som har karakter av straff eller sanksjon, jfr. AML §§ 2 – 4 og 2 – 5.

Varslarar som opplever negative sanksjonar vert rådd til å umiddelbart orientere tillitsvalgte eller øverste leiing.

Fortruleg og anonym

Varsling kan gjerast anonymt. Open varsling er ynskjeleg og vil betre sakshandsaminga. Varslaren sin identitet skal så langt som råd er, handsamast fortruleg av alle involverte partar.

ARBEIDSMILJØLOVA OM VARSLING

§ 2 – 4 . Varling om kritikkverdige tilhøve.

Arbeidstakar har rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomhetet.

Arbeidstakers fremgangsmåte ved varslingen skal være forsvarlig. Arbeidstaker har uansett rett til å varsle i samsvar med varslingsplikt eller virksomhetens rutiner for varsling. Det samme gjelder varsling til tilsynsmyndigheter eller andre offentlige myndigheter.

Arbeidsgiver har bevisbyrden for at varsling har skjedd i strid med denne bestemmelsen.

§ 2 – 5. Vern mot gjengjeldelse ved varsling

Gjengjeldelse mot arbeidstaker som varsler i samsvar med § 2 – 4 er forbudt. Dersom arbeidstaker fremlegger opplysninger som gir grunn til å tro at det har funnet sted gjengjeldelse i strid med første punktum, skal det legges til grunn at slik gjengjeldelse har funnet sted hvis ikke arbeidsgiver sannsynliggjør annet.

Første ledd gjelder tilsvarende ved gjengjeldelse mot arbeidstaker som gir til kjenne at retten til å varsle etter § 2 – 4 vil bli brukt, for eksempel ved å fremskaffe opplysninger.

Den som er blitt utsatt for gjengjeldelse i strid med første eller andre ledd, kan kreve oppreisning uten hensyn til arbeidsgivers skyld. Oppreisningen fastsettes til det beløp som retten finner rimelig under hensyn til partenes forhold og omstendighetene forøvrig. Erstatning for økonomisk tap kan kreves etter alminnelige regler.

§ 3 – 6 Plikt til å legge forholdene til rette for varsling.

Arbeidsgiver skal, i tilknytning til et systematisk helse – miljø og sikkerhetsarbeid, utarbeide rutiner for intern varsling eller sette i verk andre tiltak som legger forholdene til rette for intern varsling om kritikkverdige forhold i virksomheten i samsvar med § 2 – 4 , dersom forholdene i virksomheten tilsier det.

KJELDER

Følgjande kjelder er det henta inspirasjon frå og kopiert frå:

- Når sant skal sies. Ein vegleiar frå NHO om open bedriftskultur og varsling
- ” ... Over streken? Ein vegleiar frå NHO for verksemder i deira eige arbeid med gåver... ” 2006
- Etikk, samfunnsansvar og antikorrupsjonsarbeid i kommunen. Hvordan forankre og sikre gode, etiske holdninger og handlinger? KS prosessveileder. 2006
- Stolt og unik. Arbeidsgjevarstrategi mot 2020. KS. 2006
- Varsling om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Arbeids – og inkluderingsdepartementet/Arbeidstilsynet. 2007
- Varsling. Hvordan utvikle gode rutiner for varsling i kommuner og fylkeskommuner. Kommuneforlaget 2007.
- Etikk, samfunnsansvar og antikorrupsjonsarbeid i selskapet. KS Bedrift
- Høringsnotat: Forslag til regler som skal bidra til økt åpenhet og rolleklarhet i kommunar og fylkeskommunar mv. Kommunal og regionaldepartementet.
- Etiske retningslinjer for mellom andre: Bærum, Tønsberg, Lillesand og Grimstad kommunar.
- Etiske retningslinjer for statstjenesten, Moderniseringsdepartementet, 2005

Grunnloven om ytringsfrihet

§ 100: Ytringsfrihet bør finde Sted.

Ingen kan holdes retslig ansvarlig for at have meddelt eller modtaget Oplysninger, Ideer eller Budskab, med mindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhetssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse. Det retslige Ansvar bør være foreskrevet i Lov.

Frimodige Ytringer om Statsytelsen og hvilkensomhelst anden Gjenstand ere Enhver tilladte. Der kan kun sættes slige klare definerende Grændser for denne Ret, hvor særlig tungtveiende Hensyn gjøre det forsvarligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Forhaandscensur og andre forebyggende Forholdsregler kunne ikke benyttes, medmindre der er nødvendigt for at beskytte Børn og Unge imod skadelig Paavirkning fra levende Billeder, Brevcensur kan ei sættes i Værk uden i Anstalter.

Enhver har Ret til Indsyn i Statens og Kommunernes Akter og til at følge Forhandlingerne i Retsmøder og folkevalgte Organer. Det kan i Lov fastsættes Begrænsninger i denne Ret ud fra Hensyn til Personvern og af andre tungtveiende Grunde.

Det paaligger Statens Myndigheder at lægge Forholdende til Rette for en aaben og oplyst offentlig Samtale.

Bømlo kommune er ansvarleg for grunnleggjande velferdstenester og forvaltar store ressursar på vegne av innbyggjarane. Kommunen har stor makt som forvaltar av ei rad lover og forskrifter. Det er viktig at gjeremåla til folkevalde og tilsette gjenspeglar høg etisk standard. Innbyggjarane sin tillit er ein føresetnad for lokaldemokratiet.

BØMLO KOMMUNE

Rådhuset

5430 BREMNES

Tel.: 53 42 30 00

Fax: 53 42 30 01

Epost: postmottak@bomlo.kommune.no

www.bomlo.kommune.no